

Nr 49.

Ankom till riksdagens kansli den 20 april 1939 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om fortsatt tillämpning av lagen den 17 juni 1932 angående ytterligare utsträckning av lagen den 22 juni 1928 om ersättning till strandägare för mistad fiskerätt.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 177 av herr *Gränebo m. fl.* och II: 250 av herr *Johansson* i Krogstorp *m. fl.*, har hemställt, att riksdagen måtte fatta beslut om fortsatt tillämpning av lagen den 17 juni 1932 (nr 240) angående ytterligare utsträckning av lagen den 22 juni 1928 om ersättning till strandägare för mistad fiskerätt, och att tiden för ersättningsanspråks framställande utsträcker till den 1 juli 1940 eller den senare tidpunkt, som kan befinnas lämplig.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat utlåtanden i ärendet från lantbruksstyrelsen, kammarkollegium och länsstyrelsen i Kalmar län, vilken sistnämnda myndighet bifogat yttrande från länets norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

G ä l l a n d e b e s t ä m m e l s e r.

I 3 § lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske stadgas efter däri genom lag den 17 juni 1932 (nr 239) gjord ändring, bland annat, att i Uppsala, Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar och Blekinge ävensom Gotlands län må med vissa inskränkningar strömmingsfiske med garn (skötar) inomskärs idkas av varje svensk undersåte. Inskränkningarna innebära bland annat, att strandägare i Södermanlands, Östergötlands och Kalmar län äga ensamrätt till sådant fiske i vatten, som har mindre djup än tio meter eller finnes på ett avstånd ej överstigande 180 meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager. Vidare må icke utan strandägarens samtycke garn utsättas i en sammanhängande sträcka till större längd än fyrahundrafemtio meter, eller med mindre avstånd mellan skilda garnsträckor än 100 meter, ej heller, så länge strandägare nyttjar av honom behörigen utmärkt notvarp, närmare detta än 300 meter.

Enligt lagen den 17 juni 1932 (nr 240) angående ytterligare utsträckt till-

lämpning av lagen den 22 juni 1928 (nr 184) om ersättning till strandägare för mistad fiskerätt är strandägare inom Uppsala, Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar, Blekinge och Gotlands län berättigad till ersättning, under förutsättning att förenämnda ändring i lagen om rätt till fiske medför, att varje svensk undersåte erhåller rätt att utöva strömmingsfiske med garn (skötår), där sådan rätt enligt äldre lag var förbehållen strandens ägare. Ersättning skall dock utgå allenast där strandägaren, med uteslutande av andra fiskande, efter den 1 januari 1897 men före den 1 januari 1932 själv eller genom annan tillgodogjort sig strömmingsfiske med garn. Framställning om ersättning enligt lagen är ansedd såsom i rätt tid gjord, där den skett före den 1 juli 1937.

Lantbruksstyrelsen har i sitt utlåtande anfört följande:

Det förhållandet, att ett antal personer av ena eller andra orsaken icke begagnat sig av de möjligheter till vinnande av fördelar, som en lag medger, kan enligt Lantbruksstyrelsens mening svårigen anses utgöra skäl för lagändring.

Till ifrågavarande motioner är fogad en förteckning över byalag och strandhemman inom norra delen av Kalmar län, som enligt motionärernas mening skulle kunnat påräkna ersättning för mistad fiskerätt jämlikt ifrågavarande lag. Det torde beträffande denna förteckning först böra framhållas, att i fråga om ett flertal av de byar eller hemman, som däri uppräknas, nämligen Bergebo, Hörtingerum, Kilmare, Gunnebo, Yxnevik och Helgerum det till dem hörande fiskevattnet helt eller så gott som helt synes falla innanför 180-meterslinjen. I dessa vatten hava alltså ägarna fortfarande ensamrätt till skötfisket och äro alltså icke berättigade till ersättning för mistad fiskerätt.

Förutsättning för att en strandägare skall kunna erhålla dylik ersättning är, som förut nämnts, att han efter den 1 januari 1897 men före den 1 januari 1932 inom den del av hans vatten, där skötfisket nu blivit fritt för varje svensk undersåte, hävdat ensamrätt till skötfisket. Av protokollen vid de sammanträden, vilka som ett led i förarbetena för 1932 års lagändring beträffande rätten till skötfisket år 1931 höllos å olika platser med kustbefolkningen för utrönande av rådande sedvänjor i fråga om strömmingsfisket, vilka protokoll Lantbruksstyrelsen haft tillfälle taga del av, framgår emellertid att ägarna av ett flertal av de i förenämnda förteckning upptagna byarna eller hemmanen uppenbarligen icke hävdat ensamrätt till skötfiske i sina vatten på något avstånd från stranden. Troligt är därför, att även om ersättningsanspråk i rätt tid framställts, dessa vid en närmare prövning på grund av sistberörda förhållande i kanske de flesta fallen icke skulle kunnat godkännas.

Motionärerna framhålla, att strandägarna nu stå inför det faktum, att deras fiskerätt och därav härflytande inkomster blivit väsentligt beskurna utan möjlighet för dem att därför utfå ersättning. Med anledning härav har Lantbruksstyrelsen med ledning av uppgifterna till den officiella statistiken gjort en sammanställning (*Bilaga A*) över den genomsnittliga fångstmängden av strömming per år dels under åren 1922—1931 dels under åren 1932—1937 vid i meranämnda förteckning upptagna byar och hemman med undantag av dem, vilkas fiskevatten synas falla innanför 180-meterslinjen. Som av denna sammanställning framgår, visar strömmingsfisket vid 22 av de 31 i sammanställningen upptagna byarna eller hemmanen en större eller mindre ökning i den årliga medelfångstmängden under tiden efter lagändringen i

jämförelse med tiden före densamma. Därvid bör observeras, att för de byar, där strömmingsfisket är av större betydelse, har nämnda ökning varit störst. Beträffande tre byar har fångstmängden varit ungefär lika stor före som efter nämnda ändring och endast beträffande 6 byar gör sig en mer märkbar minskning gällande för tiden efter lagändringen. För fem av dessa senare byar spelar emellertid fisket i fråga en mycket liten roll. En jämförelse av fångstkvantiteten inom hela norra delen av Kalmar län för de båda tidsperioderna 1922—1931 och 1932—1937 visar, att medelfångsten per år under första perioden utgjort 1,197,907 kilogram och för senare period 1,982,129 kilogram. Ökningen utgör alltså omkring 65 procent. Motsvarande ökning för de å här bilagda förteckning upptagna byarna utgör omkring 69 procent. Byarna i fråga hava således, tagna såsom en enhet, efter lagändringen fått en större ökning i fisket än som skulle följa av dettas allmänna ökning. Det torde väl också förhålla sig så, att även strandägande fiskare haft nytta av den 1932 genomförda ändringen av fiskerättslagen, alldenstund de genom densamma erhållit större rörelsefrihet för fiskets bedrivande.

På grund av nu anförda statistiska uppgifter torde man därför kunna våga det påståendet, att ifrågavarande ändring av lagen om rätt till fiske åtminstone i det långt övervägande antalet av de av motionärerna anförda fallen icke förorsakat någon minskning i strandägarnas avkastning av strömmingsfisket.

Det vill därför även ur rent sakliga synpunkter synas som om skäl knappast skulle föreligga för vidtagande av åtgärder i uti ifrågavarande motioner angivet syfte.

Kammarkollegiets utlåtande lyder:

Ansökningar om ersättning enligt nämnda lag hava inkommit till collegium från Kalmar län till ett antal av allenast fyra stycken, därav tre från ägare av hemman i Misterhults och en från fastighetsägare i Västrums socken. Antagligen skulle berörda ansökningar — som samtliga bifallits — aldrig hava tillkommit, därest ej en kollegiets tjänsteman sommaren 1936 besökt Vinö i Misterhults socken och därvid bragts på tal frågan om ansökningar av ifrågavarande art. Ingenting synes motsäga motionärernas antagande att, bortsett från nämnda ersättningssökande fastighetsägare, man i orten saknat kännedom om ifrågavarande lagstiftning.

Utan att taga ståndpunkt till i vad mån ersättning för mistad fiskerätt skulle enligt nu ifrågavarande lag kunnat tillerkännas de i motionerna angivna särskilda hemmanen, anser sig collegium emellertid böra uttala, att enligt protokollen vid sammanträden i orten år 1931 inför de särskilt tillkallade sakkunniga (hovrättsrådet Carl Romberg och fiskeriintendenten Chr. Hessele) för undersökning rörande strömmingsfisket vid vissa delar av ostkusten, det vill synas som om ersättning bort tillkomma flera fiskerättsägare inom Kalmar län än dem, som enligt det ovanstående blivit tillerkända sådan.

Det torde icke kunna förnekas, att preklusionsbestämmelser av den art, varom nu är fråga, kunna leda till obilligheter och icke skäliga rättsförluster för den enskilde. Även om det av vissa skäl är nödvändigt att använda sig av dylika preklusionsbestämmelser och därmed avskära ifrågakommande rättskrav, synes detta icke böra medföra ett ovillkorligt underkännande av *skälighetskrav* från den enskilde, som lidit rättsförlusten, att härför erhålla ersättning inom ramen för vad staten skulle nödgats till honom utgiva, därest icke preklusionsbestämmelsen befriat staten från denna ersättningsskyldighet.

Kollegium tillåter sig erinra om vad som förekommit i ett med det förevarande i viss mån likartat fall, nämligen det som avses i prop. nr 126 år 1935 med förslag till lag om inlösen av vissa frälseräntor m. m. (första lag-

utskottets utl. nr 32, riksdagens skrivelse nr 132). Enligt där ifrågavarande förslag skulle vissa frälseräntor upphöra, därest de icke inom i förslaget angiven preklusionstid av ägaren hos statsverket anmäldes till inlösen. De sålunda föreslagna bestämmelserna föranledde erinringar från dels länsstyrelsens i Stockholms län dels kammarkollegii sida (prop. sid. 21—22, utskottsutl. sid. 10—11). Därvid framhölls av dessa myndigheter, att nämnda bestämmelser kunde komma att verka med onödig hårdhet och borde kompletteras med bestämmelser, som beredde ränteägaren ersättning även i vissa dylika fall. Kollegium ifrågasatte för sin del en bestämmelse om befogenhet för Kungl. Maj:t att i särskilt ömmande fall medgiva, att fråga om ersättning för dylik ränta finge upptagas till prövning ändock att ansökning om inlösen inkommit för sent. Eventuellt ifrågasattes ett stadgande att Kungl. Maj:t skulle äga omedelbart besluta om ersättning för räntans värde med belopp, som Kungl. Maj:t med hänsyn till omständigheterna kunde finna skäligt.

Föredragande departementschefen fann (prop. sid. 22—23, utsk. utl. sid. 11) berörda anmärkningar förtjäna ett visst beaktande. Under särskilda, av departementschefen angivna omständigheter måste det anses befogat, att ränteägaren bereddades ersättning för förlust i anledning av räntans upphörande. Då man likväl syntes kunna räkna med att dylika fall endast undantagsvis skulle uppkomma, förefölle det icke vara erforderligt att meddela lagbestämmelser i nyss angivna syfte. I stället borde det ankomma på Kungl. Maj:t att i sådana undantagsfall träffa erforderliga anstalter, för att vederbörande rättsägare skulle hållas skadeslösa.

Utskottet uttalade i förevarande fall följande (sid. 11):

»Mot förslaget, att inlösningsbara frälseräntor skola utan särskild åtgärd upphöra, om inlösen icke påkallats före den 1 januari 1940, kunna väl, på sätt även departementschefen i ovan återgivna uttalande beaktat, vissa betänkligheter anföras. I ett eller annat fall kan möjligen tänkas, att kammaradvokatfiskalsämbetet icke vinner kännedom om frälseränta av ifrågavarande beskaften och att icke heller ränteägaren före den 1 januari 1940 påkallar inlösen av räntan. Anledningen till en sådan underlåtenhet från ränteägarens sida kan vara att han överhuvud saknar kännedom om förevarande lagstiftning eller att han antagit att frälseräntan icke varit av beskaften att kunna inlösas. Departementschefen anför att fall kunna tänkas framkomma, då en ränteägare ursäktligt antagit att hans ränta icke varit av beskaften att kunna inlösas och att det i dylika fall lär böra ankomma på Kungl. Maj:t att träffa erforderliga anstalter för att vederbörande rättsägare skola hållas skadeslösa. I anledning av detta departementschefens uttalande vill utskottet såsom sin mening framhålla, att ersättning bör utgå lika väl då ränteägarens underlåtenhet att påkalla inlösen har sin grund i bristande kännedom om förevarande lagar som när underlåtenheten beror på felaktig uppfattning om räntans natur. Något krav att underlåtenheten skall vara ursäktlig hör enligt utskottets mening ej heller uppställas.»

Detta utskottets uttalande föranledde ingen erinran inom riksdagen.

Det vill synas kollegium, att synpunkter motsvarande dem, som sålunda framförts vid behandlingen 1935 av frågan om inlösen av vissa frälseräntor m. m., må vinna beaktande i nu förevarande sammanhang.

Kollegium anser emellertid för sin del icke lämpligt, att, på sätt i motionen ifrågasattes, den försuttna fatalietiden skulle generellt över hela landet och genom lagstiftning återställas och därefter ersättningsfrågan handläggas i enlighet med lagens bestämmelser. Det torde vara lämpligare och mer i överensstämmelse med vad 1935 skedde i då föreliggande fråga, att vederbörande icke återinsattes i den rättsliga möjligheten att utfå ersättning utan

i stället efter en skälighetsprövning i administrativ ordning må kunna hållas skadeslös för sin rättsförlust. Utredning i det särskilda fallet torde böra ske genom myndighets försorg i samverkan med vederbörande fastighetsägare till utrönande av, huruvida och i så fall till vad värde fiskerätt gått förlorad och skäligen bör ersättas. Att nu närmare utforma visst tillvägagångssätt torde icke vara nödvändigt utan böra, i händelse av riksdagens bifall, bero av vidare utredning genom Kungl. Maj:ts försorg.

Kollegium får sålunda föreslå utskottet att hemställa till riksdagen att i anledning av föreliggande motioner hos Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning och för riksdagen framlägga det förslag, var till utredningen kan giva anledning, om ersättning av statsmedel i sådana fall, då på grund av nu ifrågasatt preklusionsbestämmelse förutvarande fiskerättsägare tillskyndats rättsförlust, för vilken han skäligen bör hållas skadeslös.

Länsstyrelsen i Kalmar län har i ärendet anfört följande:

Beträffande de fyra fall inom detta län, i vilka anspråk på ersättning framställt inom laga tid, får länsstyrelsen hänvisa till en sammanställning (*Bilaga B*) vari angivits dels fastigheternas taxeringsvärden och dels de ersättningsbelopp, som preliminärt blivit fastställda. Uppgifterna giva belägg för, att den genom 1932 års lagändring införda begränsningen i ensamrätten till strömmingsfiske är av betydande ekonomisk räckvidd för strandägarna.

Lagens syfte att bereda strandägarna skäligen ersättning för intrånget i fiskerätten kan icke anses uppnått, därest det stora flertalet strandägare genom uraktlåtenhet att inom stadgad tid anmäla sina anspråk nu bliva ställda helt utanför möjligheten till ersättning. Det torde kunna antagas, att yrkesfiskarna först så småningom börjat begagna sig av den utvidgade fria fiskerätten och att det sålunda tagit ganska lång tid innan lagändringens verkliga innebörd blivit klar för strandägarna. Med hänsyn härtill kan det ifrågasättas, huruvida icke den stadgade preklusionstiden varit alltför kort tillmätt. I varje fall synas starka billighetsskäl tala för att strandägarna beredas ny möjlighet att få sina ersättningsanspråk prövade, och länsstyrelsen får därför för sin del tillstyrka bifall till motionerna.

Kalmar läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott har yttrat följande:

Det är obestriddigt, att ett avsevärt antal fiskevattensägare inom hushållningssällskapet område fått sin fiskerätt väsentligt nedsatt i värde genom den lagändring av år 1932, varigenom strömmingsfisket inomskärs frigavs i enlighet med bestämmelserna i sagda lag. Endast ett fåtal av de strandägare, som kunde ifrågakomma till erhållande av ersättning för mistad fiskerätt, hava därom gjort framställning inom tid, som lagen föreskriver. Orsakerna härtill torde närmast vara de, som i motionerna samt i fiskerinstruktörens utlåtande blivit angivna.

Det får anses vara i hög grad önskvärt, att dessa strandägare beredas möjlighet att inkomma med de ansökningar om ersättning för minskad fiskerätt, vartill de må vara berättigade på grund av i dylikt hänseende utfärdade bestämmelser. Utskottet vill därför varmt tillstyrka, att den i de ovannämnda motionerna gjorda framställningen bifalles.

Enligt gällande lag om ersättning till strandägare för mistad rätt till strömmingsfiske skall framställning om dylikt ersättning ha skett före den 1 juli 1937. Motionärerna hemställa, att tiden för ersättningsanspråks fram-

Utskottet.

ställande måtte utsträckas till den 1 juli 1940 eller den senare tidpunkt, som kan befinnas lämplig.

De över föreliggande motioner hörda myndigheterna ha intagit skilda ståndpunkter. Enighet synes dock råda därom att ifrågavarande strandägare, såvitt möjligt, böra hållas skadeslösa i förevarande hänseende. Till denna uppfattning ansluter sig utskottet. De skiljaktiga meningarna gälla huvudsakligen det sätt, på vilket berättigade ersättningsanspråk lämpligen kunna tillgodoses. De synpunkter på detta spörsmål, som framförts av kammarkollegiet, synas utskottet beaktansvärda. Liksom kollegiet finner utskottet det icke lämpligt, att den försuttna fatalietiden skulle generellt över hela landet och genom lagstiftning återställas och därefter ersättningsfrågorna handläggas i enlighet med lagens bestämmelser. I stället för att återinsättas i den rättsliga möjligheten att utfå ersättning torde fastighetsägarna lämpligen — och mer i överensstämmelse med vad tidigare skedde i liknande fråga — efter en skälighetsprövning i administrativ ordning böra hållas skadeslösa för sina rättsförluster. Undersökning i det särskilda fallet torde sålunda böra ske av myndighet i samverkan med vederbörande fastighetsägare till utrönande av huruvida och till vad värde fiskerätt gått förlorad och skäligen bör ersättas. Att närmare utforma visst tillvägagångssätt torde få bero av vidare utredning genom Kungl. Maj:ts försorg.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 177 och II: 250 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning, angående ersättning av statsmedel i sådana fall, då på grund av preklusionsbestämmelsen i lagen den 17 juni 1932 (nr 240) angående ytterligare utsträckt tillämpning av lagen den 22 juni 1928 (nr 184) om ersättning till strandägare för mistad fiskerätt förutvarande fiskerättsägare tillskyndats rättsförlust, för vilken han skäligen bör hållas skadeslös.

Stockholm den 20 april 1939.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se memorial nr 46.

Bilaga A
(Lantbruksstyrelsens yttrande).

Den genomsnittliga fångstmängden av strömming per år vid vissa byar och hemman i norra delen av Kalmar län under åren 1921—1931 och 1932—1937.

	1922—1931 kg	1932—1937 kg		1922—1931 kg	1932—1937 kg
Källskär	19,842.5	29,387.5	Gräntzö	9,040.0	9,700.0
Torrö	14,700.0	32,666.7	Justerö	} 5,590.0	2,783.3
Flatvarp	15,717.5	15,315.0	Vidö		
Ekön	12,897.5	7,575.0	Horn	870.0	1,441.6
Ytterby	4,388.0	8,291.6	Händelö	152,860.0	331,250.6
Horsö	7,129.0	6,033.3	Nävelsö	68,180.0	118,333.4
Varskär	12,955.0	31,689.1	Marsö	14,235.0	14,250.0
St. Grindö	5,757.5	12,508.3	Långö	3,060.0	2,956.6
Hulöhamn	3,380.0	1,465.0	Hultö	1,270.0	1,554.1
Kårö	614.2	1,191.6	Flatholmen	48,740.0	72,000.0
Kalmare	2,600.0	1,956.3	Ö. Eknö	215,430.0	341,666.7
Rågö	2,538.0	2,636.6	V. Eknö	146,640.0	242,000.0
Städsholmen	1,495.0	3,785.0	Hamnö	2,463.9	15,133.3
Jutskär	19,747.5	17,741.6	Örö	4,576.7	19,333.4
Sladö	52,330.0	72,533.3	Hunö	0	1,750.0
Äskeskär	3,675.0	6,616.6		880,154.8	1,491,120.5
Hasselö	27,432.5	65,575.0			

Bilaga B
(Länsstyrelsens yttrande).

Hos länsstyrelsen i Kalmar län handlagda ansökningar om ersättning för mistad fiskerätt.

Följande fyra ansökningar om ersättning för mistad fiskerätt ha handlagts av länsstyrelsen:

B.D. 320/118 — 1936.

1 mtl. Vinö nr 1 i Misterhults socken.

Sammanlagt taxeringsvärde: 63,600 kronor.

^{20/7} 1938 skiljenämndens beslut om ersättning: 13,000 kronor. (Överklagat.)

B.D. 323/150 — 1936.

1 mtl. Strupö nr 1 i Misterhults socken.

Sammanlagt taxeringsvärde: 57,000 kronor.

^{20/7} 1938 skiljenämndens beslut om ersättning: 20,000 kronor. (Överklagat.)

B.D. 306/47 — 1937.

^{1/2} mtl. Idö nr 1 och ^{1/2} mtl. Idö nr 2 i Västrums socken.

Sammanlagt taxeringsvärde: 57,500 kronor.

^{20/7} 1938 skiljenämndens beslut om ersättning: 29,500 kronor.

Efter besvär av Kronan utslag av Häradsrätten den ^{7/3} 1939: 15,000 kronor.

B.D. 306/50 — 1937.

^{1/2} mtl. Älö nr 1 i Misterhults socken.

Sammanlagt taxeringsvärde: 31,500 kronor.

^{13/10} 1938 skiljenämndens beslut om ersättning: 9,300 kronor. (Överklagat.)

Anm. Taxeringsvärdena = de vid ansökningstiden gällande.

Kalmar läns landskontor den 15 mars 1939.

Lars Schött.